

Motion till riksdagen 2019/20:2663

av Louise Meijer m.fl. (M)

Ett cirkulärt och hållbart samhälle

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att resurs- och kostnadseffektivitet bör stå i centrum under omställningen till en cirkulär ekonomi och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vikten av att motverka den ökande graden av projektifiering i omställningen till en cirkulär ekonomi och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om materialåtervinningsmålen och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda möjligheten att införa ett producentansvar för textilier och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda möjligheten att införa ett producentansvar för batterier och elektronik och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga att införa det s.k. Green Deal-initiativet för att främja innovationer i den cirkulära ekonomin och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för att fler kontroller införs i syfte att på ett effektivt sätt upptäcka miljöbrott och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om forskning kring materialavskiljning för komplexa produkter för återvinning och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skärpa straffen för grova miljöbrott och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda möjligheten att utveckla ett digitalt system för att spåra farligt avfall och tillkännager detta för regeringen.

11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för att fler regelförenklingar genomförs för att underlätta för småföretag vid transport av mindre mängder farligt avfall och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge Livsmedelsverket som enda myndighet uppdraget att sprida kunskap om matsvinn och den stora miljöpåverkan detta har och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att göra en översyn av datummärkningen av livsmedel i syfte att minska matsvinnet och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för ett svenskt undantag från EU-reglerna vad gäller bästföredatum för ägg och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förtydliga lagstiftningen för att säkerställa att verksamheter har möjlighet att sälja vidare avfall med värde på ett säkert sätt och tillkännager detta för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över avfallslagstiftningen för att bättre främja den cirkulära ekonomin och tillkännager detta för regeringen.
17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda möjligheterna att förändra kraven på reningsverken i syfte att möjliggöra ökad återföring av näringsämnen i avloppsslam till kretsloppet och tillkännager detta för regeringen.
18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa ett långsiktigt nationellt mål för fosforåterföring och tillkännager detta för regeringen.
19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över deponiskatten i syfte att uppmuntra utvinning av material från gamla deponier och tillkännager detta för regeringen.
20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för en gemensam, långsiktig och välfungerande inre marknad för biogas samt andra höginblandade förnybara bränslen och tillkännager detta för regeringen.
21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att differentiera tillsynsavgifterna för gruvverksamhet med hänsyn till verksamhetens omfattning och tillkännager detta för regeringen.
22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tydliggöra kopplingen mellan ekonomisk säkerhet och avfallshantering och tillkännager detta för regeringen.
23. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheterna att inkludera avfallskostnader vid prövning av en fyndighets brytvärdighet och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Att skapa förutsättningar för ett resurseffektivt samhälle ligger högt upp på Moderaternas agenda. Det finns många fördelar ur både miljömässigt och ekonomiskt perspektiv med att återvinna mer och fler material samt att optimera användningen av de resurser som finns. En genomsnittlig europé konsumerar mellan 10 och 20 ton resurser varje år, och om en större andel av dessa resurser återvinns minskar behovet av att utvinna nya.

Politikens uppgift är därför att skapa goda förutsättningar för olika aktörer att ta ansvar för sitt avfall och värna principen om att förorenaren betalar. Med utgångspunkt i avfallshierarkin och idén om en cirkulär ekonomi bör Sverige med kraft fortsätta omställningen till ett resurseffektivt samhälle.

Precis som inom andra politikområden måste omställningen till en cirkulär ekonomi präglas av kostnadseffektivitet och resultatorientering. Vi kan dock konstatera att regeringen ofta prioriterar ineffektiva förslag framför reformer som gör skillnad på riktigt. Nu senaste skatten på kemikalier, men innan dess skatten på elektronik. Det är åtgärder som har haft små eller inga positiva konsekvenser för miljön och klimatet. Däremot kommer de med ett högt pris för svenska konsumenter och företag. Det är dålig politik.

Sedan den industriella revolutionen har människan verkat i en ekonomi som bygger på råvaruuttag, produktion, konsumtion och avfall – en linjär modell som fungerar bra så länge man antar att jordens resurser är oändliga, tillgängliga och billiga. Men resurserna är ofta begränsade och råvarupriserna har nästan tredubblats under det senaste decenniet. Det huvudsakliga problemet i den linjära ekonomin är att material sprids ut och/eller blandas ut med andra material. Samtidigt tappar dessa material sitt värde eller blir komplicerade att återanvända – i värsta fall sprids materialen ut på ett sådant sätt att de i praktiken blir föroreningar.

Att gå i riktning mot en mer cirkulär ekonomi, där resurser återanvänds i kretslopp, kan således innebära flera fördelar. Till stor del åstadkoms detta genom vanliga marknadsmekanismer. När kostnaderna för råvaruuttag ökar skapas drivkrafter att istället utforma produkter av återvunnet material. Om det är ekonomiskt attraktivt att återvinna material ökar incitamenten att ta tillvara olika sorters avfall och restprodukter. För omställningen till en cirkulär ekonomi är det alltså avgörande att pris och kvalitet på återvunnet material kan konkurrera med jungfruliga material.

För att uppnå bättre resurseffektivitet bör den så kallade avfallshierarkin användas som utgångspunkt. Enligt hierarkin ska avfall i första hand förebyggas och därefter återanvändas, återvinnas eller förbrännas. I sista hand ska avfallet läggas på deponi. I Sverige återvinns idag en stor del av avfallet, men vi kan bli ännu bättre och ta tillvara fler material än vad vi gör idag. Samtidigt är Sverige på många sätt ett föredöme för övriga Europa, där avfallshierarkin ofta åsidosätts och avfall i huvudsak läggs på deponi. Därför bör Sverige verka för att det fortsatta arbetet med EU-kommissionens åtgärds paket för en cirkulär ekonomi bidrar till att minska avfallsmängderna och deponierna i hela EU. Nationella mål och riktlinjer får samtidigt inte vara för stelbenta utan måste kunna anpassas till medlemsländernas olika förutsättningar. Resurssnålhet och energieffektivitet bör stå i fokus under omställningen till en cirkulär ekonomi.

Det är Moderaternas uppfattning att långsiktighet och systematiskt arbete leder till bättre resultat och därmed en snabbare övergång till ett resurseffektivt samhälle. För att åstadkomma detta i högre utsträckning än i dag behöver den ökande graden av projektifiering motverkas. Den eskalerande projektifieringen, med tillhörande anslag, som präglar området leder till kortsiktighet, bristande kontinuitet och ineffektivitet. Detta blir också kostnadsdrivande då mycket dubbelarbete kan bli följden. Moderaterna anser att regeringen bör se över konsekvensen av den politik som råder. Vi bedömer att regeringens politik inte är kostnadseffektiv utan behöver bli mer långsiktig, inte minst då det gäller satsningar på forskning och innovation om resurseffektivitet, inklusive test- och demonstrationsanläggningar.

Värna det sammanhållna producentansvaret

Det ska vara lätt för hushållen att medverka till att förpackningar, returpapper, textilier och elektronik antingen återanvänds eller återvinns. Hushållen ska ha nära tillgång till enkla och tydliga insamlingssystem för olika typer av avfall. Ett välfungerande insamlings- och återvinningssystem underlättar även omhändertagandet av miljöfarliga ämnen och bidrar till att kretsloppen avgiftas.

Under alliansregeringen fattades en rad beslut för att förbättra förutsättningarna för hållbara kretslopp och för att förebygga avfall. Syftet var att skapa långsiktiga och förutsägbara spelregler för alla inblandade aktörer, att tydliggöra ansvarsfördelningen mellan aktörerna, att främja teknikutveckling och innovationer samt att möjliggöra en effektiv tillsyn. Alliansregeringen höjde dessutom målen för insamling och återvinning av förpackningar, returpapper och elektronik samt skärpte kraven på producenterna för att fler hushåll ska ha tillgång till insamlingssystem.

Som en del i att minska plastanvändningen görs många försök att utveckla produkter som till lägre grad än sina föregångare innehåller plast, exempelvis pappersmuggar som endast har en tunn plasthinna eller motsvarande för kartonger för till exempel såser. En utmaning är dock att få till en effektiv återvinning eftersom materialavskiljning kan vara svårt. Som en del i en effektiv resursanvändning och en ökad cirkulär ekonomi är det dock viktigt att bejaka utvecklingen av sådana metoder. Därför bör möjligheterna att förbättra materialavskiljning utredas. Utan en effektiv återanvändning kan vi gå miste om nyttorna med att använda mer hållbara material i sig.

Moderaterna vill fortsätta arbetet med att förenkla för hushållen och ge dem goda förutsättningar att ingå i resurssnåla kretslopp, och vi står fast vid att miljöambitionen måste öka. Därför behövs nya, skärpta återvinningsmål som även tar hänsyn till de nya EU-reglerna på området. Samtidigt måste insamlingssystemen fungera, var man än bor i landet, och kostnaderna för dem vara rimliga. Ansvar för insamling och återvinning av förpackningar och tidningar ska fortsatt ligga på producenterna, och vi värnar det sammanhållna producentansvaret. Samtidigt behöver kommunernas inflytande stärkas. Redan i dag har producenter skyldighet att samråda med kommuner om organisering och drift av avfallsinsamlingen, men fortfarande finns behov av att öka kommunernas möjlighet att påverka hur insamlingen sker och hur den eventuellt samordnas med insamling av annat avfall. Mål och krav ska stärka miljönytta, teknikutveckling, jobb och konkurrenskraft för svenska företag. Från och med januari 2020 höjs materialåtervinningsmålen med upp till 20 procent beroende på typ av förpackning. Vi moderater menar att det finns anledning att se över om det finns utrymme att skärpa dem ytterligare.

På sikt bör sannolikt fler områden omfattas av producentansvar. I Sverige slänger vi i genomsnitt åtta kilo kläder i soporna per person och år. Redan nu har klädbranschen tagit egna initiativ till insamling av textilier och avlagda kläder. Dock konstaterade en utredning från Naturvårdsverket i slutet av 2016 att sådan insamling kunde vara olaglig, eftersom kläderna räknas som hushållsavfall och kommunerna därmed har insamlingsansvar för dem. Därför bör regeringen utreda möjligheten att införa producentansvar för textilier i syfte att förenkla hushållens återvinning och främja resurseffektivitet. Ett eventuellt införande av producentansvar för textilier får dock inte försvåra återbruk eller sätta käppar i hjulet för den omfattande secondhandverksamhet som idag bedrivs av företagare och ideella organisationer och som därmed redan bidrar till återanvändning av exempelvis kläder. Riksdagen har vidare riktat ett tillkännagivande till regeringen i betänkande 2017/18: MJU15 om att införandet av producentansvar för fler

produktgrupper såsom textilier bör utredas och vi förväntar oss att regeringen agerar i linje med detta. Vi vill också att producentansvar för batterier och hemelektronik ska utredas.

I Holland finns ett system som kallas Green Deal. Det är till för att möjliggöra innovativa åtgärder inom cirkulär ekonomi där föreskrifter och förordningar annars kan kullkasta möjligheten till nytt tänkande. Moderaterna anser att svenska myndigheter bör studera det holländska initiativet för att se om det vore bra att införa också i vårt land.

Miljöbrott, transport av farligt avfall och regelförenklingar

Miljöbrott får ofta allvarliga konsekvenser för människor, djur och natur under lång tid. Därför bör miljöbrott tas på större allvar och prioriteras högre av de rättsvårdande myndigheterna. Långt ifrån alla miljöbrott anmäls och ännu färre klaras upp. Miljöbrott, inte minst olagliga utsläpp av miljögifter, kan få långtgående konsekvenser. Men för majoriteten av miljöbrotten som lagförs blir påföljden inte mer än dagsböter, trots att det finns fängelse i straffskalan. För att stävja miljöbrotten och för att straffen ska vara i paritet med brottet vill vi skärpa straffen för grövre miljöbrott.

En tämligen vanligt förekommande typ av miljöbrott rör transport och hantering av farligt avfall. Exempelvis förekommer illegala transporter av farligt avfall till länder där det inte kan omhändertas på ett säkert sätt. Den främsta drivkraften bakom sådana illegala avfallstransporter är stora ekonomiska förtjänster, vilket i kombination med låg risk för att bli upptäckt och blygsamma straff skapar en ohållbar situation. Illegal handel med avfall har ökat i omfattning på senare tid och har även kopplingar till den organiserade brottsligheten.

I Sverige uppkom 2,6 miljoner ton farligt avfall år 2014. Detta kan jämföras med de 25,6 miljoner ton icke farligt avfall samma år. Emellertid uppskattar Konjunkturinstitutet att mängden farligt avfall kommer att öka med cirka 35 procent till 2035. Mot denna bakgrund är det väsentligt att det finns en fungerande tillsyn av farligt avfall. Denna typ av avfall kan vid felaktig hantering orsaka stora och långvariga skador på miljön och bör därför ägnas särskild uppmärksamhet. Mot denna bakgrund är det väsentligt att det finns en fungerande tillsyn av farligt avfall.

Riksrevisionen presenterade år 2015 en granskning som synliggjorde flera allvarliga brister i tillsynssystemet för transporter av farligt avfall. Systemet är inte tillräckligt effektivt för att säkerställa efterlevnad av lagstiftningen på området. Den undermåliga kunskapen om flöden av farligt avfall innebär att det saknas förutsättningar för en riskbaserad och kostnadseffektiv tillsyn. Därför är det av stor vikt att ändamålsenliga, digitala spårbarhetssystem för farligt avfall införs. Naturvårdsverket har utarbetat ett förslag till sådant system som kan användas som utgångspunkt. Det är dock viktigt att utformningen av spårbarhetssystem för farligt avfall utformas så att de inte slår oproportionerligt hårt mot vissa grupper av företagare. I så fall finns risk att reglerna inte efterlevs över huvud taget.

Det saknas överblick över både avfallsströmmar och den olagliga verksamheten. De arbetssätt som används är inte ändamålsenliga och gällande straffsatser avskräcker troligtvis inte oseriösa aktörer. Med en förbättrad avfallsstatistik som utgångspunkt kan arbetet med att upptäcka och förhindra miljöbrott också förstärkas. Riksrevisionen konstaterar att den organiserade brottsligheten har kopplingar till hanteringen av farligt avfall.

Lagar och regler för transport av farligt avfall är nödvändiga, men de måste också stå i rimligt förhållande till hur farlig transporten faktiskt är. Lagstiftningen ska vara lätt att förstå och efterleva. För yrkesmässig transport av farligt avfall krävs tillstånd från länsstyrelsen, eller i vissa fall endast en anmälan. Vidare ska transportdokument upprättas för allt farligt avfall som fraktas yrkesmässigt av en transportör. För varje slag av farligt avfall som transporteras ska transportören föra anteckningar om varifrån avfallet kommer, den mängd som transporteras årligen samt hur och vart avfallet ska transporteras. Dessa uppgifter ska antecknas i kronologisk ordning och sparas i minst ett år. För småföretagare är dessa krav besvärliga att efterleva. Det är svårt att förstå varför exempelvis en bonde som har bytt olja på sin traktor inte får transportera bort oljeavfallet utan att först behöva bocka av en rad administrativa moment. Därför menar Moderaterna att regelförenklingar behövs för att underlätta för småföretag vid transport av mindre mängder farligt avfall.

Minska matsvinnet

Att begränsa matsvinnet är viktigt både nationellt, inom EU och globalt. Ur ett internationellt perspektiv är en av de stora frågorna hur vi ska kunna mätta alla munnar om någon generation, när jordens befolkning förväntas ha ökat till 9 miljarder människor. Det läggs mycket tid och resurser på kampanjer om hur vi kan förändra våra matvanor och det forskas intensivt kring odling av tåliga sädeslag, och inte minst hur man ska ta tillvara vattnet mer effektivt. Samtidigt förspills ungefär en tredjedel av all mat som produceras. Det finns därför stora vinster och resursbesparingar att inhämta genom minskat bortfall i produktion, skörd, transport och förädling samt minskat svinn hos handlare och konsumenter.

Inom EU är svinnet generellt sett störst i handels- och konsumentledet, och det är också i slutet av värdekedjan som produkten har sin största miljöpåverkan. Enligt Naturvårdsverket uppkommer, fränsett jordbrukssektorn, varje år ungefär 1,3 miljoner ton matavfall i Sverige. Varje person slänger i snitt ungefär 100 kg mat. En studie av det flytande matavfallet visar att svenska hushåll häller ut cirka 224 000 ton mat och dryck via avloppet under ett år, motsvarande cirka 26 kg per person. Totalt motsvarar produktionen av den slängda maten utsläpp om cirka två miljoner ton koldioxid, eller tre procent av Sveriges växthusgasutsläpp. Sammantaget står den svenska livsmedelshanteringen för ungefär 50 procent av vår totala övergödning och 20–25 procent av vår totala klimatpåverkan.

I dagsläget arbetar Livsmedelsverket tillsammans med Jordbruksverket och Naturvårdsverket för att minska matsvinnet. I uppdraget ingick bland annat kartläggning av matavfall och matsvinn i primärproduktionen samt riktade informationsinsatser till konsumenterna. Mer kan och bör göras. Det behövs ytterligare informationsinsatser med ett positivt budskap, till exempel om vad bästföredatumet innebär för olika livsmedel och hur livsmedlen ska förvaras. Här har sannolikt mycket kunskap gått förlorad under senare decennier. Sex av tio vet inte skillnaden mellan bästföredatumet och sista förbrukningsdag. En så enkel sak som att byta ut orden ”bäst före” till exempelvis ”minst hållbar till” skulle sannolikt kunna leda till mindre matsvinn och att vårt klimatavtryck blir mindre. Livsmedelsverket bör därför ges ett uppdrag att genomföra informationsinsatser för att minska matsvinnet, som enda myndighet, i stället för att ha uppgiften utspridd på tre myndigheter som i dag.

Regeringen och Livsmedelsverket bör dessutom verka för ett svenskt undantag från EU-reglerna vad gäller bästföredatum för ägg. Detta vore naturligt då de flesta svenska handlare och konsumenter – till skillnad från i stora delar av EU – behandlar äggen som kylvara. Svenska ägg i kylförvaring håller mycket längre än det sista datum som EU tillåter, vilket innebär att handlare och konsumenter i onödan slänger stora mängder fullt ätbara ägg.

I arbetet med att minska matsvinnet måste forskning och innovation vara bärande delar. I detta avseende kommer modern förändring av grödor att kunna spela en viktig roll framöver. Genmodifiering kan skapa grödor som är näringsrika, kräver mindre vatten och blir mer motståndskraftiga mot sjukdomar. Detta kräver dock ändamålsenlig lagstiftning, framförallt på EU-nivå, som inte hämmar utvecklingen. Tyvärr råder det idag brister på området. Lagstiftningen för växtförädling är inte ändamålsenlig.

Avfallslagstiftningen bör ses över för att bättre främja den cirkulära ekonomin. Dagens regelverk komplicerar återanvändningen av material i andra sammanhang än det ursprungligen används i. Exempelvis klassas emballageplasten som används vid produktleveranser som avfall i stället för biprodukt. Det försvårar återanvändning vid tillverkning av nytt emballage eller nya produkter av materialet. Det är inte rimligt.

Återföring av näringsämnen från avloppsslam

Synen på användning av avloppsslam i jordbruket är delad. Å ena sidan är det angeläget att återföra näringsämnen och organiskt material i ett fungerande kretslopp, å andra sidan måste risker avseende exempelvis föroreningar, gifter och andra oönskade ämnen hanteras. Genom uppströmsarbete kan mängden föroreningar minskas, men behovet av fungerande avskiljning och rening kvarstår ändå.

Runt en miljon ton avloppsslam bildas varje år vid de kommunala reningsverken i Sverige. En del av slammet används för att producera biogas, och restprodukten efter att biogasen utvunnits – biogödsel – kan användas som gödning. Det går också att utvinna näringsämnen direkt ur slammet, exempelvis genom förbränning eller andra former av tekniska processer. Genom att på olika sätt ta tillvara näringsämnena i avloppsslammet är det alltså möjligt att återföra dem till jordbruksmarken. Därmed minskar också det näringsläckage som idag bland annat bidrar till övergödning av våra sjöar och hav.

För att säkerställa att avloppsslammet inte innehåller miljöfarliga ämnen som sedan sprids genom gödsling behövs investeringar i ny reningsteknik. Tuffare krav på de kommunala avloppsreningsverken, till exempel gällande återföring av fosfor, är avgörande för att investeringar i sådan teknik ska kunna ske. Kraven bör först och främst införas för de reningsverk där de kan bidra till störst miljönytta. Att öka utvinningen och återföringen av näringsämnen ur avloppsslam är en av många åtgärder som kan främja omställningen till en cirkulär ekonomi. En utgångspunkt för detta arbete skulle kunna vara att sätta ett långsiktigt mål för fosforåterföring från reningsverken.

En cirkulär deponiskatt

Deponiskatten infördes år 2000 i syfte att minska mängden avfall som deponeras, till förmån för materialåtervinning. Tillsammans med andra åtgärder, såsom satsningar på återvinning och förbud mot deponering av brännbart och organiskt avfall, har Sverige blivit världsledande på avfallsfrågor. Deponiskattens nuvarande utformning försvårar

dock återvinning av viktiga resurser ur stora avfallsflöden. För att till exempel öka utvinningen av fosfor ur avloppsslam eller värdefulla material ur gamla deponier krävs storskaliga industriella processer, vilka genererar restprodukter utan marknadsvärde som återigen måste deponeras och därmed drabbas av deponiskatten. Det innebär tyvärr att det ofta blir billigare att utvinna nya råvaror ur naturen än att återvinna råvaror från avfallsflöden. Det är inte resurseffektivt. En regeljustering som innebär att återförande av restmaterial till deponi efter all deponiåtervinning undantas från beskattning skulle medföra flera fördelar, bland annat ökad resurshushållning samt främjande av flera miljö kvalitetsmål. Regeringen bör därför göra en översyn av deponiskatten så att dess utformning främjar omställningen till en cirkulär ekonomi.

Konkurrenskraftig biogas

År 2015 producerades nära 2 TWh biogas i Sverige, och i egenskap av förnybar energikälla förväntas biogasen spela en allt viktigare roll. En stor andel av den svenska biogasen blir idag till fordonsgas, men den används även för exempelvis uppvärmning och elproduktion. Dock är den svenska biogasproduktionen idag hårt konkurrensutsatt av importerad biogas, exempelvis från danska anläggningar. Anledningen är att Sverige har valt en modell med konsumtionsstöd till biogasen genom skattebefrielse, medan Danmark istället ger stöd i produktionsledet. Det innebär att dansk biogas som importeras till Sverige subventioneras genom både konsumtions- och produktionsstöd, och därmed blir billigare än svensk gas. EU har i ett förhandsbesked meddelat att det är godtagbart att utnyttja det dubbla stödet på detta vis. Det är olyckligt att konkurrensen inom EU snedvrids till följd av statliga subventioner, och regeringen bör därför verka för en harmonisering av systemen mellan de berörda länderna i syfte att uppnå en gemensam och välfungerande inre marknad. Biogasproduktionen behöver också ges mer långsiktiga villkor. Det är därför viktigt att regeringen tidigt driver på för att få kommissionens besked i frågor som rör nedsättning av skatter för olika biodrivmedel.

Gruvavfall

Gruvnäringen är en viktig industri i Sverige. Dock genererar industrin också den största avfallstypen i Sverige, gruvavfall. År 2014 landade gruvavfallet på cirka 138,9 ton, vilket motsvarar 83 procent av allt svenskt avfall. Däremot är det viktigt att poängtera att mängden farligt avfall är förhållandevis liten.

Enligt Sveriges geologiska undersökning, SGU, finns det idag 17 svenska gruvor i drift. Enligt Swemin, branschföreningen för gruvor och mineral- och metallproducenter, så är Sverige idag en av de viktigaste gruvnationerna inom Europa och den största producenten av järnmalm med 90 procent av Europas produktion. Gruv- och mineralnäringen bidrar också med tiotusentals svenska arbetstillfällen. Sverige har god geologisk grund och prospekteringar pekar på att den svenska gruvproduktionen år 2025 skulle kunna vara tre gånger så hög. Gruvbranschen växer och det är därför viktigt med långsiktiga regler och hållbar finansiering för att täcka statens kostnader.

För att öppna en gruva krävs först en rad olika kontroller och utredningar i syfte att se över hur miljön påverkas. Det är bra att dessa kontroller görs för att vi ska kunna vara trygga med att miljön inte tar skada. Brytning av mineraler påverkar tveklöst miljön, men under de senaste åren har Sverige kommit långt i arbetet med att minska denna

miljöpåverkan – och det är bra. Den svenska gruvnäringen ska, även med fler aktiva gruvor, vara miljömässigt hållbar.

Gruvnäringen betalar varje år avgifter för att finansiera prövningsprocesser och tillsyn. Systemet för finansiering är minst sagt krångligt. Dessutom har flera myndigheter, exempelvis Naturvårdsverket och Ekonomistyrningsverket, vid upprepade tillfällen konstaterat att avgifterna inte ger full kostnadstäckning för statens utgifter vid provning och tillsyn. Under våren 2015 beslutade regeringen att höja tillsynsavgifterna med 50 procent för att de i större utsträckning ska täcka statens utgifter. Höjningen skedde successivt fram till 2018 så att gruvnäringen skulle ha möjlighet att anpassa sig till de ökade kostnaderna. Det är ett steg i rätt riktning; principen om att avgifterna ska täcka de faktiska tillsynskostnaderna är god. Regeringen valde dock att höja avgiften för samtliga aktörer, oavsett storlek på gruvverksamheten. Riksrevisionen tar upp detta i en granskning efter att flera länsstyrelser har påpekat att gruvbolag enligt gällande förordning (1998:940) betalar en och samma avgift för olika stora anläggningar. Riksrevisionen menar också att tillsynsavgifterna bör höjas. Vi i Moderaterna instämmer med Riksrevisionens bedömning; verksamhetens storlek är rimligen av betydelse för såväl omfattningen av de potentiella miljöriskerna som behovet och omfattningen av tillsynsverksamheten. En höjning av avgiften för tillsyn, oavsett storlek, slår mycket hårdare mot en liten verksamhet än mot en stor och reflekterar inte alltid de faktiska kostnader som tillsynen innebär. Tillsynsavgifterna för gruvverksamhet bör därför vara differentierade, ta hänsyn till gruvverksamhetens omfattning och i större utsträckning reflektera statens faktiska kostnader.

Under hösten 2017 presenterade SGU och Naturvårdsverket ett förslag på en strategi gällande hanteringen av gruvavfall. Det övergripande syftet med en sådan strategi bör vara att främja en långsiktigt hållbar svensk gruvnäring som tar hänsyn till både industrins förutsättningar och miljöpåverkan. Enligt strategin bör det finnas en tydligare koppling mellan gruvors avfallsplan och den ekonomiska säkerhet som gruvor måste ställa för en eventuell sanering. Den ekonomiska säkerheten bör utvärderas regelbundet samt stå i rimlig proportion till den risk som verksamheten utgör. Verksamheter inom gruvindustrin med goda förebyggande åtgärder och god avfallshantering ska exempelvis få möjlighet att minska sin ekonomiska säkerhet, och vice versa.

Vid ansökan om bearbetning görs en lönsamhetsbedömning av om en fyndighet har ekonomisk bärkraft. I dagens system finns däremot en risk att tillstånd ges till en verksamhet som inte blir ekonomiskt bärkraftig eftersom man inte inkluderar avfallshanteringskostnaderna. Detta riskerar att leda till att gruvverksamheten inte har tillräckliga resurser att hantera sitt avfall, och på så sätt gör man mer åverkan på miljön. SGU har på grund av detta fått i uppdrag att utreda möjligheterna att inkludera avfallskostnader vid provningar, och denna undersökning bör följas upp noggrant.

Louise Meijer (M)

John Widegren (M)

Betty Malmberg (M)

Marléne Lund Kopparklint (M)